

**РЕЦЕНЗИЯ ОТ ПРОФ. Д-Р АДРИАНА БЛАГОЕВА
НА ДИСЕРТАЦИЯТА НА КРЪСТИН НАСТЕВ НА ТЕМА
„ХОРЪТ И ХОРОВИЯТ ДИРИГЕНТ В ОПЕРАТА. АСПЕКТИ ПРИ
ПОДГОТОВКАТА НА ОПЕРНИЯ ХОР: ВОКАЛНИ, ЕЗИКОВИ И
ДРАМАТУРГИЧНО-МУЗИКАЛНИ ПРОБЛЕМИ ПРИ РАБОТА С ОПЕРЕН ХОР.”
ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНА СТЕПЕН
„ДОКТОР”**

Кръстин Настев завършва музикалното училище „Д. Петков” в Пловдив. Пее в Хора на пловдивските момчета. Учи 2 години в АМТИИ Пловдив. Завършва НМА „Проф. П. Владигеров” – София с две специалности – хорово дирижиране (проф. М. Попсавов) и оперно-симфонично дирижиране (проф. Пл. Джуров).

От завършване на висшето си образование до сега Кръстин Настев има много активна и разнообразна творческа дейност. Работи като хормайстор в различни оперни театри в България и чужбина (Турция, Испания, Германия, Швейцария); изявява се като оркестров диригент в София, Пловдив, Шумен, Плевен, както и с различни оркестри в Турция, Холандия, Испания, Германия. Работи като хоров диригент в Германия, Швейцария и Испания. Посещава многобройни майсторски класове по дирижиране в България, Великобритания, Холандия, Испания, Италия, Германия, Франция, Швейцария. Работи и като преподавател в Турция и Испания. През 2013 г. получава Специалната награда от конкурса за диригенти, организиран от Eurora Cantat. Член на жури на хорови конкурси в Русия, Хонг Конг и Гърция. Участва в учредяването и ръководството на Творческа лаборатория в Пловдив, съвместно с доц. Кр. Четинян; провежда майсторски класове по хорово дирижиране. От сезон 2018 – 2019 г. е щатен диригент в операта във Варна.

Дисертационният труд на Кръстин Настев „Хорът и хоровият диригент в операта. Аспекти при подготовката на оперния хор: вокални, езикови и драматургично-музикални проблеми при работа с оперен хор.” съдържа 241 страници, разпределени в увод, три глави, библиография, приноси на труда, публикации по темата на дисертацията и три приложения.

Уводът запознава с целта на труда – да се даде отговор на въпроса „какви познания са необходими, за да бъде повишено качеството на хормайсторската работа”(стр. 1) в операта. Обосновава се разглеждането на „специфични теоретични и практически проблеми” (стр.1), които са в основата на работата на оперния хормайстор.

Първата глава - „Драматургично и музикално развитие на оперния хор през вековете” - има за цел „да проследи произхода на оперния хор, неговото развитие и ролята му в оперния жанр през различни епохи от музикалното изкуство” (стр.5). Авторът спира вниманието си върху възникването на хора в старогръцката драма. Той започва своя анализ с оперни образци на Монтеверди и го завършва с оперното творчество на Вагнер. Във всяка от разглежданите подглави той се спира подробно на избрани от него ярки и особено характерни части от оперни сцени или оперни хорове, прилагайки много нотни примери. Анализира внимателно хармоничния език, тоналния план и мястото им в общата драматургия на оперната творба. Благодарение на този анализ авторът прави редица конкретни изводи. Той коментира в детайли по какъв начин композиторите от различни исторически периоди използват оперния хор като участник в общото сценично действие, какви функции му възлагат и как те непрекъснато се усложняват. Главата предлага и т.нар. от автора „типологизиране на оперни хорови сцени”, което се базира на творби от началото на 17 до втората половина на 19 век.

В анализа си на оперни хорове авторът се спира върху творби на италиански, английски, френски, австрийски и немски композитори. Той завършва своя анализ с оперите на Вагнер, защото счита, че ”След Вагнер оперите от края на 19 и целия 20 век представляват еkleктично съчетание на хорови прийоми от предишните епохи.” (стр.5).

Втората глава е посветена на анатомично-акустичните основи на вокалната педагогика на диригента в оперния хор. Авторът спира вниманието си върху тези проблеми, защото счита, че хоровият диригент в операта трябва да се грижи не само за овладяването на музикално-сценичните задачи от хористите в оперния хор. Той е отговорен и за

тяхното „вокално здраве“ (стр. 76), пред вид сериозното им вокално натоварване в работния процес. Втората глава има два дяла. Първият дял разглежда подробно различни вокални проблеми в теоретичен аспект. Особено полезен в практически план е вторият дял - „Вокално-акустичен анализ“. Тук авторът предлага решения на вокални проблеми, с които хормайсторът в операта често се сблъсква. Едно от тези решения е използването на „активна модификация на вокалите“ (стр. 94). Авторът е убеден в ползата от използването на подобна техника от хормайстора, защото тя „развива слуховите възприятия за качество на хоровия тон“ (стр. 102). Това, от своя страна, ще доведе до създаване на умения у хормайстора за „предвиждане на определни трудности“ в музикалната работа и намирането на „бързи решения за тяхното преодоляване в репетиционния процес“ (стр. 102).

В **Третата глава** – „Международната фонетична азбука и приложението ѝ в работата на хоровия диригент“ – се прави много подробно систематизиране на важните фонетични правила на трите най-използвани в оперната практика езика – италиански, немски и френски. Авторът анализира и конкретни примери от оперната литература, както и някои „отклонения“ от фонетичните принципи в изпълнителската практика (стр. 129). Според него познаването и използването на МФА от хормайсторите в оперните театри ще повиши качеството на художественото изпълнение на певците в оперните хорове. Той допълва, че „МФА отдавна е наложена като важен елемент в работния процес на хоровите колективи в почти всички европейски и североамерикански оперни театри.“ (стр. 184)

Заключението обобщава казаното в трите глави на дисертацията и още веднъж подчертава необходимостта от натрупването на специфични за оперния хормайстор знания и умения.

Библиографията на труда показва желанието на автора за максимална изчерпателност. Тя включва **6** заглавия на кирилица и **47** на латиница. Цитирани са и **18** интернет източници.

Авторът посочва девет **приноса** на своето изследване, които приемам.

Посочени са три **публикации** по темата на дисертацията – 2 публикации в бр. 1 от 2022 г. на сп. „Музикални хоризонти” и една публикация в изданието „Revista de musica clasica” от 2021 г.

Специално внимание заслужава **Приложение 1**, защото е важно практическо допълнение към труда. То представлява анкета, проведена с българските оперни хормайстори Е. Пушкова, Др. Йосифов, Ст. Димитрова и Мл. Станев. Към анкетата са добавени и отговорите на хормайстора на оперния театър в Базел Х. Полюс. Деветте въпроса на анкетата насочват вниманието върху специфични трудности в работата, свързани с репетиционния процес, с режисурата и сценичното присъствие и разположение на хористите по време на оперния спектакъл. Отговорите на анкетиранияте диригенти дават важна информация за различни аспекти на техническата страна в работата на хористите и разкриват специфични работни моменти. Изказаните мнения представят работата на оперния хормайстор в практически план и допринасят за нейното осмисляне.

На базата на проведени анкети в шест оперни театъра в България **Приложение 2** дава данни за образователния ценз на хористите в техните оперни хорове.

Подготовката на **Приложение 3** заслужава специални адмирации за автора. То представя систематизирана конкретна информация за участието на хор (вкл. и на детски хор) в оперни творби на композитори от 20 век. Предложени са два списъка - на оперни творби от чужди композитори, създадени в периода 1900 – 1991 г. и на оперни творби от български композитори, създадени в периода 1910 – 1992 г. Към повечето произведения е добавена и информация за необходимия минимален брой хористи.

Дисертационният труд на Кръстин Настев „Хорът и хоровият диригент в операта. Аспекти при подготовката на оперния хор: вокални, езикови и драматургично-музикални проблеми при работа с оперен хор.” е свързан със сериозен аспект в дейността на хоровия диригент – спецификата на работата му с оперен хор.

Трите глави на дисертацията се спират върху три сериозни и взаимосвързани въпроса: развитието на оперния хор през вековете и неговата драматургична роля в оперното действие; анатомично-акустични знания за човешкия глас, необходими в работата на оперния хормайстор и използването на международната фонетична азбука като важна предпоставка за качеството на крайния художествен продукт. Всеки един от тези въпроси може да бъде разгърнат и като самостоятелно изследване. Подходът на автора към трите въпроса извежда на преден план важното практическо значение на труда.

Дисертацията е написана с разбиране на материята и много задълбочено навлизане в проблематиката на всяка глава. Авторът е запознат с голяма по обем музикална литература – както като оперни заглавия, така и с научни разработки по разглежданите въпроси. Важен е фактът, че той има многогодишен практически опит като хоров диригент в различни оперни театри в България и чужбина. Това му дава възможност за убедителни анализи, съпоставки и изводи.

На базата на всичко гореизложено, убедено препоръчвам на уважаемото научно жури да присъди на Кръстин Настев образователната и научна степен „Доктор“.

26.01.2023 г.
София

проф. д-р Адриана Благоева